

Handläggare
Sofia Svensson
Telefon: 0850826732

Till
Fastighetsnämnden
2021-10-26

Handlingsplan för klimatanpassning av Stockholms stad

Remissvar

Förslag till beslut

1. Fastighetsnämnden godkänner och överlämnar kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Fastighetsnämnden förklarar ärendet för omedelbar justerat.

Sammanfattning

I kommunfullmäktiges budget för år 2020 fick kommunstyrelsen i uppdrag att i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna samt Stockholm Vatten och Avfall AB utarbeta en handlingsplan för klimatanpassning, främst inriktad på skyfall och värmeböljor.

Stadsledningskontoret har, tillsammans med berörda nämnder och bolagsstyrelser, tagit fram en handlingsplan som består av 23 aktiviteter för att minska risk för liv och hälsa samt att samhällsviktig verksamhet slås ut eller att väsentliga skador på stadens egendom och verksamhet uppkommer.

Kontorets generella inställning till handlingsplanen är positiv och den utgör ett välkommet vägledande dokument för kontorets klimatanpassningsarbete. Kontoret bedömer att aktiviteterna i stort är väsentliga, tydliga och tillsammans kommer att hjälpa stadens förvaltningar och bolag att klimatanpassa sin verksamhet och sina fastigheter samt att föreslagna aktiviteter kommer att leda till att stadens klimatanpassningsarbete fortgår och förhoppningsvis accelererar.

Kontoret ger detaljerade förslag på revideringar av handlingsplanen för att tydliggöra delar av dess innehåll, i synnerhet avsnittet om skyfallsaktiviteterna, i syfte att öka förutsättningarna för stadens medarbetare att förstå och ta till sig planen.

Vidare saknas kontoret vid vissa väsentliga aktiviteter eller så är det otydligt om kontoret ska involveras, varför förslag ges till förtydliganden och revideringar för att genomförandet av handlingsplanen ska bli så effektivt som möjligt.

Handlingsplanen stipulerar att kostnaden för att ta fram åtgärdsplanen bör fördelas på de medverkande nämnderna och bolagen. I de fall kontoret inte drar nytta av åtgärdsplanerna utan endast agerar som lösning för andras skyfallssäkring så bör inte kontoret stå för några kostnader utöver den tid det tar i anspråk.

Utöver behovet av personella resurser så identifierar kontoret att klimatanpassningsarbetet kommer att vara kostnadsdrivande. För större åtgärder som inte ryms inom det planerade underhållet och budgetramarna kommer kontoret vara beroende av tillförda medel.

Ärendet

I kommunfullmäktiges budget för år 2020 fick kommunstyrelsen i uppdrag att i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna samt Stockholm Vatten och Avfall AB utarbeta en handlingsplan för klimatanpassning, främst inriktad på skyfall och värmeböljor.

Uppdraget ska ses i ljuset av *Stockholm stads Miljöprogram 2020-2023*. Miljöprogrammet är strukturerat efter de mest prioriterade miljömålen på lång sikt. Programmets mål kopplar även till de sju ton hållbarhetsmålen inom Agenda 2030. I Miljöprogrammet finns ett eget målområde gällande klimatanpassning.

Stadsledningskontoret har, tillsammans med berörda nämnder och bolagsstyrelser, tagit fram en handlingsplan som består av 23 aktiviteter för att minska risk för liv och hälsa samt att samhällsviktig verksamhet slås ut eller att väsentliga skador på stadens egendom och verksamhet uppkommer. Vid varje aktivitet anges de nämnder eller styrelser som är ansvariga för att genomföra aktiviteten.

Klimatanpassning kan gälla både fysiska åtgärder som på olika sätt bygger bort problemet, att ha rutiner för att anpassa sin verksamhet samt att installera olika typer av varningssystem. Det handlar även om att i den fysiska planeringen, vid byggande och genom verksamhetsanpassning ta hänsyn till ett förändrat klimat långsiktigt. Exempelvis genom att vid byggnation se till att marken har

bättre förutsättningar att ta om hand stora regnmängder eller att möjliggöra för människor i staden att söka skugga och svalka.

Handlingsplanen innehåller sex principer för hur stadens skyfallsarbete ska bedrivas. Dessa handlar bland annat om att ta hänsyn till behovet av skyfallsåtgärder vid investeringar, att skyfallssäkring startar i en riskbedömning i enlighet med stadens klimatanpassningsprocess, att stadens prioriteringar utgår från den egna rådigheten och när det är aktuellt att ta fram åtgärdsplaner och vem som har ansvaret för detta. Att utreda principer även för värmebölja finns också med som en aktivitet, likaså frågan om vattenresurshantering under perioder av långvarig torka.

Handlingsplanen genomförs genom att ansvariga nämnder och styrelser inarbetar och beskriver aktiviteter från planen i sina respektive verksamhetsplaner.

Synpunkter och förslag

Kontorets generella inställning till handlingsplanen för klimatanpassning är positiv och den utgör ett välkommet vägledande dokument för stadens och kontorets klimatanpassningsarbete. Kontoret bedömer att aktiviteterna i stort är väsentliga, tydliga och tillsammans kommer att hjälpa Stockholm stads förvaltningar och bolag att klimatanpassa sin verksamhet och sina fastigheter.

De väsentliga delarna anser kontoret vara de aktiviteter som presenteras i del två och del tre, varför dessa särskilt har granskats.

Skyfall

Kontoret anser att även om kapitlet för skyfall är mycket informativt så är det för långt. Det uppfattas nu mer som ett utbildningsdokument snarare än en handlingsplan. Även om detta är avsiktligt så bör kapitlet kortas genom att komprimera texten samt eliminera onödiga upprepningar. Se även kontorets kommentarer gällande detta under rubriken *Generellt* nedan.

Kontoret vill framhålla att det kommer uppstå situationer då kontorets fastigheter blir föremål för framtagande av åtgärdsplaner enligt skyfallsprincip 5, vilken behandlar ansvar och framtagande av åtgärdsplaner. Handlingsplanen stipulerar att kostnaden för att ta fram åtgärdsplanen bör fördelas på de medverkande nämnderna och bolagen. I de fall kontoret inte drar nytta av åtgärdsplanerna utan endast agerar som lösning för andras skyfallssäkring så bör inte kontoret stå för några kostnader utöver den tid det tar i anspråk.

Detta bör framgå av principen samt de gånger detta upprepas i handlingsplanen, exempelvis i skyfallsaktivitet 10

Ansvarsfördelning för skyfalls- och dagvattenåtgärder. Detsamma gäller eventuella kostnader för återställande samt driftskostnader.

Kontoret föreslår vidare att om en idrottsplats beslutas användas som skyfallsyta i samband med annan aktörs nybyggnation, för att hantera vattenproblematiken med stadsförtätning, bör den totala kostnaden för skyfallsåtgärden ingå i exploateringen.

För skyfallsaktivitet 4 *Framtagande av åtgärdsplaner* är det otydligt huruvida kontoret är inkluderat i genomförandet eller inte. Detta behöver tydliggöras. Ett medskick är att så bör vara fallet när kontoret har fastigheter inom det berörda avrinningsområdet. Detta oavsett om kontorets fastigheter kommer att beröras direkt av arbetet med åtgärdsplanerna. Detta med anledning av att åtgärdena kan påverka kontorets fastigheters utsatthet indirekt efter genomförandet. På så sätt kan onödiga och kostsamma åtgärder som kontoret själv planerar undvikas.

Kontorets anser att det bör involveras eller åtminstone löpande informeras gällande skyfallsaktivitet 6 *Utredning - riskkartering för skadekostnader vid skyfall.* Informationen är väsentlig för kontorets planering.

Då kontoret har prioriterade samhällsobjekt samt eventuellt berörs av aktivitet 2 *Kompletterande risk- och sårbarhetsanalyser (RSA:er) för skyfall inom utpekade riskområden* och anges som genomförandeansvarig för aktivitet 4 *Framtagande av åtgärdsplaner* kan kontoret läggas till som exempel på genomförandeansvarig för aktivitet 7 *Beredskapsplanering för skyfallssäkring av prioriterade samhällsobjekt på kort sikt.*

Skyfallsprinciperna stipulerar bland annat att idrottsplatser kan användas som skyfallsytor och vatten kan medvetet ledas dit för att avlasta övriga ytor. Kontoret vill i och med detta poängtera att design av vattenflöde måste ske utifrån säkerhet för besökare, och evakueringsplaner vid skyfall måste utarbetas inom skyfallsåtgärdsarbetet i det fall vattnet dröjer kvar på idrottsplatsen och eventuella vattenmagasin fylls för snabbt. Skyfallsytan får alltså i sig inte riskera liv och hälsa. Handlingsplanen bör kompletteras med detta perspektiv, förslagsvis både i aktivitet 4 *Framtagande av åtgärdsplaner* samt i aktivitet 9 *Rutin för nyttjande av olika typer av ytor för skyfallsåtgärder.*

Vidare ställer sig kontoret tveksam till att vara huvudansvarig för aktivitet 13 *Samordning av skyfallsarbete mellan stadens fastighetsägare*. Detta är inget kontoret har personella resurser för i dagsläget. Vidare gäller aktiviteten samordning men i aktivitetens sista mening står att läsa: ”*Vidare bör utredningen peka på vilka finansieringsmodeller som behöver finnas inom staden för att uppnå synergieffekter i åtgärdsarbetet mellan stadens nämnder och fastighetsbolagen*”. Vilken utredning som åsyftas framgår inte. Detta behöver tydliggöras och/eller flyttas till en annan aktivitet.

En kort förklaring till begreppet *klimatfaktor* bör ges på sidan 19 för att förklara vad de presenterade siffrorna innebär.

En fråga som inte behandlats i handlingsplanen är försäkringar. Kontoret önskar framföra att åtgärder som genomförs på fastigheter kan både sänka och öka värdet liksom påverka försäkringspremier, beroende på vad för åtgärder som genomförs.

Värmebölja

I och med att kontorets bestånd är mycket differentierat och även består av exempelvis viktiga samhällsfunktioner, bostäder, förskolor och LSS-boenden, kan kontoret konstatera att det hade varit fördelaktigt att vara representerat vid framtagandet av del tre som behandlar värmeböljor. Kontoret har varit representerat i ett stadsgemensamt projekt gällande fjärrkyla, men utöver det har kontoret inte involverats i stadens arbete med värmebölja och torka, vilket hade underlättat det interna arbetet med att starta upp risk- och konsekvensarbetet kopplat till detta.

Kontoret önskar ett tydliggörande gällande verksamhetsutövaren under rubriken *Rättsliga förutsättningar gällande värmebölja*. Vanligtvis definierar sig kontoret som fastighetsägare – verksamhetsutövaren är den hyresgäst som utövar sin verksamhet i lokalerna. I rubriken ifråga likställs verksamhetsutövaren med hyresvärden, vilket leder till att ansvarsfrågan blir oklar. Kontoret rekommenderar starkt ett tydliggörande gällande ansvaret vid värmeböljor vad gäller fastighetsägare kontra hyresgäst. Detta är för kontoret speciellt intressant när det gäller LSS-boenden, förskolor och bostäder.

Fastighetskontoret Verksamhetsstöd

Hantverkargatan 2
Box 8312
104 20 Stockholm
Växel 08-508 270 00
Fax 08-508 27 070
fastighetskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Vad gäller rubriken *Stadens organisation och ansvar för värmebölja och torka* så saknas information om just organisation och ansvar för värmebölja och torka. Viss information ges för kommunstyrelsen, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Stockholm Vatten och Avfall AB samt stadsbyggnadsnämnden. För de övriga

tio nämnderna och bolagen framgår endast vad de har för övergripande uppdrag och ger på så sätt ingen information om organisation och ansvar för värmebölja och torka. Det är alltså endast överflödigt information som tar upp plats och fokus i handlingsplanen. Informationen föreslås utgå. Ska det ändå kvarstå bör informationen om fastighetsnämnden kompletteras med ansvaret för de natur- och kulturresevat som ligger utanför stadens geografiska gränser.

De aktiviteter som föreslås i handlingsplanen bedömer kontoret vara väl avvägda, tydliga och betydande. Kontoret saknar dock medverkan i aktivitet 2 *Kompletterande risk- och sårbarhetsanalys för värmebölja* samt 9 *Handlingsplaner för byggnader* av samma anledning som angivits ovan, det vill säga att kontorets bestånd är mycket differentierat och inhyser många olika typer av verksamheter. Vidare är det väsentligt för den interna kompetensutvecklingen samt i arbetet med den interna risk- och sårbarhetsanalysen.

Del 1

Under rubriken *Lagen om skydd för olyckor* på sidan 11 framgår det att staden har tagit fram två program för att uppfylla lagen: *Stockholms stads säkerhetsprogram* och *Stockholms stads trygghetsprogram*. Det framgår dock inte om klimatanpassning var integrerade i dessa två program eller att de ska kompletteras med denna aspekt. Om klimatanpassning behandlas eller ska behandlas i programmen är det av vikt att veta det för de medarbetare som arbetar med dessa frågor, och bör således framgå i handlingsplanen. Om klimatanpassning inte behandlas, anser kontoret att lagen inte behöver tas upp i aktuell handlingsplan, alternativt att det är tydligt att frågan inte behandlas i dessa program.

Vidare anser kontoret att det är otydligt huruvida aktiviteterna i handlingsplanen ska genomföras eller om det endast är förslag. I största delen av handlingsplanen uppfattar kontoret aktiviteterna som obligatoriska, exempelvis framgår det på sidan 16 att "I denna handlingsplan anges ett antal aktiviteter som ska genomföras". På sidan innan är formuleringarna väsentligen vagare och aktiviteterna presenteras som förslag samt att samtliga aktiviteter inte nödvändigtvis behöver ha genomförts 2024. I denna handlingsplan, som behandlar ett relativt nytt område, ser kontoret det som positivt att genomförandet inte är skrivet i sten utan mer ödmjukt formulerat som under rubriken *Tidplan för handlingsplanens genomförande*. Förutom osäkerheten i lämpliga angreppssätt och aktiviteter så tar det tid att bygga upp kompetens och erfarenhet i en verksamhet som

redan idag utmanas med tids- och resursbrist. Ett nytt område att hantera för många medarbetare kräver att frågan mognar och leder till lämpliga omprioriteringar. Kontoret rekommenderar att handlingsplanen görs mer konsekvent i formuleringarna gällande aktiviteternas legitimitet. Ett alternativ kan vara att ge aktiviteterna olika prioritet eller att använda begreppen ”bör” och ”ska” för respektive aktivitet.

Generellt

I övrigt anser kontoret att handlingsplanen innehåller många upprepningar, både mellan de tre delarna samt inom respektive del i handlingsplanen. Handlingsplanen blir därför onödigt lång och strukturen otydlig, vilket riskerar leda till att färre personer tar till sig innehållet. Förutom detta förekommer en hel del språkliga brister. Det går bra att kontakta fastighetskontorets handläggare av detta remissvar för input gällande detta. SLU, som anges i planens vara Statens lantbruksuniversitet, bör korrigeras till Sveriges Lantbruksuniversitet.

Vidare anser kontoret att det är otydligt vad som menas med åtgärder respektive aktiviteter, framför allt i del ett. I del två och tre är det lättare att göra denna åtskillnad när det gäller åtgärd kontra aktivitet, men det är ibland svårt att förstå vilka typer av åtgärder som åsyftas. Exempelvis är det speciellt otydligt i den andra principen för skyfall där begreppen skyfallssäkring, skyfallsanpassning, skyfallsåtgärd och åtgärd används. Följande två meningar är svåra att förstå: *Skyfallssäkring ska i denna handlingsplan förstås som en åtgärd för att avhjälpa en sådan risk som identifierats i en risk- och sårbarhetsanalys. Det har således en snävare innebörd än skyfallsanpassning eller skyfallsåtgärd.* En skyfallssäkring ska alltså ses som en ”åtgärd”, men det ska ha en snävare innebörd än ”skyfallsåtgärd”. För att förenkla för läsare och efterlevnaden av handlingsplanen bör begreppen användas konsekvent samt att olika typer av åtgärder särskiljs så att det tydligt framgår vad för typ av åtgärd som menas i det aktuella fallet. Förutom att det blir otydligt i den aktuella planen anser kontoret att det skulle vara fördelaktigt om de olika handlingsplanerna kopplade till miljöprogrammet använde samma begreppsdefinition/nomenklatur. I dagsläget används begreppen åtgärd, insats och aktivitet för det som respektive utpekad förvaltning eller bolag ska genomföra. I en förvaltning eller ett bolag blir det lätt begrepps-förvirring när man pratar om olika handlingsplaner i ett och samma sammanhang, speciellt i verksamhetsplansarbetet när aktiviteter ska formuleras för att nå miljöprogrammets etappmål.

Handlingsplanen är ett viktigt verktyg i stadens arbete med klimatanpassning och den visar även på behovet av ökad kompetens samt att arbetet kommer leda till en ökad arbetsbörda för många medarbetare, inte minst de tekniska förvaltarna på kontoret. I och med detta föreligger en risk att handlingsplanen inte får avsedd verkan i delar av kontorets verksamhet alternativt att andra viktiga arbetsuppgifter får nedprioriteras. Huruvida detta kommer att vara ett medvetet val på chefsnivå eller avhängigt den enskilda medarbetaren är i dagsläget svårt att säga. En försvårande omständighet är även att det föreligger ett behov av kompetenshöjning gällande klimatanpassning. Detta är också något som kräver att tid tas från den ordinarie verksamheten. En delösning på dessa två problem är att i budget tillföra medel för att möjliggöra anställning av en resurs att driva detta arbete, eventuellt i kombination med det arbete kontoret förväntas göra enligt handlingsplanen för biologisk mångfald.

Utöver behovet av personella resurser så identifierar kontoret att klimatanpassningsarbetet kommer att vara kostnadsdrivande. Detta tar även handlingsplanen kortfattat upp. För större åtgärder som inte ryms inom det planerade underhållet och budgetramarna kommer kontoret vara beroende av tillförda medel.

Slutligen vill kontorets åter igen poängtera att handlingsplanen är ett viktigt, välkommet och vägledande dokument i sin helhet, med bra information och aktiviteter som kommer att leda till att stadens liksom kontorets klimatanpassningsarbete fortgår och med rätt förutsättningar förhoppningsvis accelererar.

Slut

Bilagor

1. Remissversion Handlingsplan för klimatanpassningar (sid.1-6 av 64)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Anders Kindberg, Fastighetsdirektör	2021-10-12
Lars Björk, Avdelningschef	2021-10-12